

Samen Beslissen

Inleiding

Beslis jij al samen met je patiënten en wil je reflectie op jouw manier van Samen Beslissen? Of zoek je juist verdieping?

Er zijn veel manieren waarop je aan de slag kunt om jouw Samen Beslissen-vaardigheden (verder) te ontwikkelen. Borstkankervereniging Nederland (BVN) ondersteunt je hierin. In deze position paper nemen we je mee in de voordelen van Samen Beslissen en de verschillende mogelijkheden die wij bieden.

Samen Beslissen, wat houdt dat in?

‘Samen Beslissen’ is een proces dat de patiënt, diens naasten en jij samen doorlopen, om een zo open, gelijkwaardig en transparant gesprek te kunnen voeren. Gezamenlijk met hen kun je dan kiezen voor de behandeloptie die op dat moment het beste past bij wat belangrijk is in het leven van die specifieke patiënt. Om daar te komen bespreek je samen wat er voor de patiënt toe doet, zodat je dat naast het verwachte resultaat, mogelijke bijwerkingen en late gevolgen van behandelopties kunt leggen. Het proces bevat de volgende vier stappen (Stiggelbout 2015):

STAP 1

De arts informeert je over je diagnose en vertelt waarom er alleen een goede keuze gemaakt kan worden met jouw betrokkenheid.

STAP 2

De arts of verpleegkundige legt uit welke behandelingen mogelijk zijn en gaat met je na wat de voor- en nadelen van elke behandeling zijn.

STAP 3

Samen bespreek je wat belangrijk is in je leven en wat het effect van een behandeling daarop kan zijn. Vertel over je zorgen, wensen en voorkeur.

STAP 4

Met elkaar weeg je af wat voor jou de beste keuze is, daarna kan de beslissing worden genomen. Je kunt altijd op het besluit terugkomen.

Waarom Samen Beslissen?

Bij een eerste diagnose borstkanker staat de wereld van de patiënt op zijn kop. Allerlei vragen rijzen, emoties spelen een enorme rol en de patiënt staat ineens voor heel wat keuzes en te nemen besluiten. Zaken waar men nog nooit over heeft hoeven nadenken en nu in relatief korte tijd over moet beslissen.

*‘Sommigen vinden het heel eng om te beslissen of te kiezen. Dus heel veel mensen vragen: wat zou jij doen. Dan zeg ik ja..., ik moet er niet mee leven. Denk na over hoe je in het leven staat. Ik zeg: we groeien er wel heen, we hebben tijd om na te denken. we komen er vast uit’
(Zorgverlener)*

Gelukkig ben jij er dan om je patiënt ook professioneel in dit proces te begeleiden. Hoeveel voldoening geeft het om als professional precies datgene te doen wat je patiënt helpt en zó te handelen dat zij of hij zich écht gezien en gehoord voelt? En hoe fijn is het als de behandeling tegen borstkanker uiteindelijk zo min mogelijk ingrijpt op het leven van je patiënt en alles wat daarin belangrijk is?

'Het geeft mij meer voldoening als ik er zekerder van ben dat de patiënt er 100% achter staat. Het bevestigt dat je het goed doet. Dat krijg je ook terug van de patiënt en dat is prettig'. (Zorgverlener)

Hoe verleidelijk het soms ook kan zijn om als zorgprofessional eenzijdig te besluiten, het blijft belangrijk om de patiënt te bevragen en actief te laten meedenken en meebeslissen. Als zorgprofessional kun jij jouw patiënt daartoe stimuleren door te benadrukken dat jij weliswaar geschoold en ervaren bent op medisch gebied, maar dat alleen de patiënt deskundig is op gebied van zijn of haar¹ eigen leven en dat informatie daarover van cruciaal belang is om een goede keuze te kunnen maken.

Het is voor alle betrokkenen waardevol om zoveel mogelijk gezamenlijke besluiten te nemen over de behandeling, en daarbij zoveel mogelijk rekening te houden met de persoonlijkheid, wensen en voorkeuren van die specifieke patiënt. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond² dat Samen Beslissen positief uitpakt voor het welbevinden en de werkbeleving van zowel de zorgprofessional als de patiënt.

Samen Beslissen maakt beter zichtbaar hoe zinvol jouw werk als zorgprofessional is en het bevordert ook de waardering daarvoor bij derden, zoals je vakgenoten en collega's. Tot slot is de kans groter dat een patiënt achter een gekozen behandeling en therapie staat als zij of hij zelf actief betrokken is geweest bij het besluitvormingsproces^{3,4,5}. En dit kan weer doorwerken in een betere mentale verwerking van de periode van ziekte en behandeling en het omgaan met de (blijvende) gevolgen daarvan.

Hoe pak je het aan?

Samen Beslissen in de spreekkamer. Hoe pak je dat nu aan in de praktijk? In deze position paper beschrijven we hoe we jou kunnen helpen om Samen Beslissen (nog meer) deel te maken van je dagelijkse werk en om het gesprek aan te gaan met de mens achter de patiënt. Hoe ziet haar of zijn dagelijkse alevens eruit? Wat bepaalt iemands kwaliteit van leven? Wat zijn zorgen en persoonlijke voorkeuren van deze patiënt? Hoe grijpt dat alles in elkaar? Dat vraagt van jou naast het geven van informatie ook om nog meer (door) te vragen en te luisteren om zo meer verbinding te maken met de mens achter de patiënt. Niet iedere patiënt zal zomaar in staat zijn op dit soort vragen spontaan antwoord te geven. Het is daarom waardevol om ook naasten van de patiënt actief bij het gesprek te betrekken. Om goed beslagen ten ijs te komen is het tenslotte belangrijk dat alle betrokkenen zich goed voorbereiden op de gesprekken, ook de patiënt en de naasten.

'Het raakt me als er aannames worden gedaan over relevante afwegingen voor de patiënt, zonder die aannames te toetsen. Want het medische perspectief is nodig maar ook onvolledig: het gaat niet over mij, maar om de persoon die haar leven telkens weer moet aanpassen aan de ziekte, de behandeling en de gevolgen daarvan'. (Zorgverlener)

Vanuit diverse landelijke programma's en implementatietrajecten op het gebied van Samen Beslissen heeft BVN inmiddels een netwerk van partners. Samen met hen verzorgen we trainingen, presentaties, inspiratiesessies en coaching van zorgverleners. Dit alles kan je helpen als je wilt verdiepen op Samen Beslissen en de benodigde gespreksvaardigheden verder wilt ontwikkelen.

Met welke middelen ondersteunt BVN bij Samen Beslissen?

BVN omarmt het motto van Patiëntenfederatie Nederland 'Samen beslissen doe je met elkaar en vraagt een echt gesprek'. Het is nooit one-size-fits-all, maar in overleg

bepalen jij en je patiënt welke manier van voorlichting en keuze-ondersteuning het beste past. Goede voorlichting blijft daarbij essentieel. Zowel voor zorgverleners als patiënten biedt BVN materialen en hulpmiddelen.

1. Voor patiënten

Voor patiënten heeft BVN materialen als informatieve video's en patiëntenfolders, maar ook keuze-ondersteuning, zoals keuzehulpen⁶, een keuzekaart, B-bewust.nl en een overzicht van online ondersteuning per fase van de behandeling en nazorg. Ook organiseert BVN interactieve (online) informatiesessies en workshops om patiënten voor te bereiden, waarin we toelichten hoe Samen Beslissen in de praktijk werkt.

BVN heeft als motto 'Samen beslissen start met een goed voorgelichte patiënt'. Echter, de ene patiënt is de andere niet. Daarom pleit BVN ervoor dat elke patiënt informatie op maat krijgt en draagt waar mogelijk zelf ook bij aan het maken van informatie(materiaal) op haar website en bijvoorbeeld in de vorm van [praatkaarten](#) en [voorlichtingsvideo's](#) over borstkanker en behandelingen. Welke informatie je voorafgaand aan een gesprek in de spreekkamer verstrekt stem je dus af op de individuele patiënt. Ook in welke vorm je dit het beste kunt doen (folder, tekst, video, gesprek met de arts, etc.). De ene patiënt wil bijvoorbeeld alles weten, terwijl de ander het liever houdt bij informatie op hoofdlijnen. Mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden benader je bijvoorbeeld ook weer op een andere manier dan mensen die al heel wat kennis of ervaring hebben. Uiteindelijk gaat het om informatie en voorlichting op maat, zodat iedereen uiteindelijk de juiste informatie over de keuze-opties kent, begrijpt en kan toepassen (in de zin van = goed overwegen wat bij hem/haar past).

'Door de keuzehulp kregen de termen inhoud en de voor- en nadelen van de opties werden stap voor stap inzichtelijk gemaakt. Voor ons was dit een waardevolle voorbereiding op het gesprek met de plastisch chirurg.' (Patiënt)

De praatkaarten zijn te vinden op borstkanker.nl en de voorlichtingsvideo's op borstkanker.nl/borstkanker-en-nu

2. Voor zorgprofessionals

Voor een constructief Samen Beslissen-gesprek zijn specifieke gespreksvaardigheden nodig. Inmiddels krijgen geneeskundestudenten die mee in de gespreksvaardigheidstrainingen voorafgaand aan hun co-schappen. Ook in het geneeskunde-curriculum en de vervolgoopleidingen krijgt Samen Beslissen nu meer structurele aandacht. Wij weten dat herhalen van deze trainingen erg belangrijk is, vooral als je al langer actief bent als zorgprofessional en je dit mogelijk minder meegekregen hebt gedurende je opleiding.

Dat is niet erg, want deze vaardigheden zijn voor zorgprofessionals heel goed later aan te leren. Waar je als zorgverlener ook staat in je carrière, (door)ontwikkeling op dit vlak is waardevol en sluit aan bij een landelijke beweging die niet meer te stoppen is. Om Samen Beslissen (nog) meer onderdeel te maken van je dagelijks werk, biedt BVN drie tools die stevig houvast bieden:

1. Het zakkaartje Samen

Beslissen concretiseert de stappen van Samen Beslissen en geeft voorbeeldvragen en zinnen die je kunt gebruiken in je gesprek met de patiënt.

2. **Overzicht met 'Rake vragen'.** Deze vragen die je aan je patiënt kunt stellen helpen jou om je een beter beeld te vormen van de mens achter de tumor. Wat is dat voor een persoon, wat is zijn of haar leefsituatie en wat is voor hem of haar belangrijk in het leven?
3. **Mini e-learning.** Wij verzamelden voor jou inspiratie, informatie, tips en tools. Jij kiest welke onderwerpen je aanspreken. Op een interactieve manier vul je zo jouw Samen Beslissen rugzak met de kennis waar jij behoefte aan hebt.

Het zakkaartje is te vinden op nfk.nl, de 'Rake vragen' op <https://b-bewust.nl/rakevragen> en de mini e-learning op borstkanker.nl

Daarnaast kun je via BVN een leertraject volgen, waarbij we met vaste 'bouwstenen' in overleg komen tot een programma op maat. Waarbij we in overleg met vaste 'bouwstenen' komen tot een programma op maat. Dat is mogelijk voor individuele zorgverleners, maar ook voor een heel team. Denk bij deze 'bouwstenen' bijvoorbeeld aan geaccrediteerde E-learning, persoonlijke coaching, een teamtraining of inspiratiesessie. Altijd zal in het programma ruimte zijn om te oefenen met of reflecteren op de vier stappen van het Samen-Beslissen-gesprek⁷, bijvoorbeeld met een trainingsacteur tijdens een teamtraining of via persoonlijke feedback op een (geluids) opname die je instuurt van een gesprek met een van je patiënten.

Deze feedback krijg je aan de hand van een gevalideerd meetinstrument gebaseerd op de OPTION-5 en opnames van je consulten worden AVG proof in een beveiligde omgeving opgeslagen.

Hoe is het nu?

Het aantal zorgprofessionals dat zich ambassadeur voelt voor Samen Beslissen blijft groeien. Steeds meer artsen en verpleegkundigen gaven hun professionele ontwikkeling op dit vlak de afgelopen jaren een boost door (met hun team) mee te doen aan een project, training of andere vorm van (bij)scholing. Samen Beslissen is bovendien al lang verankerd in de Wet op de Geneeskundige Behandeloovereenkomst¹⁵

én ook diverse zorgpartijen zoals de Patiëntenfederatie⁸ en FMS⁹ pleiten er inmiddels voor. Toch weten we ook dat Samen Beslissen in de praktijk nog niet altijd en overall als vanzelfsprekend wordt toegepast¹⁰.

Dat heeft verschillende oorzaken. Aan de ene kant zijn er patiënten die zich niet goed voorbereiden, informatie niet goed begrijpen, of geloven dat hun eigen mening niet relevant (genoeg) is.

Aan de andere kant hebben zorgverleners de neiging zichzelf te overschatten in de mate waarin zij Samen Beslissen toepassen. Vaak zijn zij niet bewust van hun neiging de beslissing van de patiënt over te nemen of maken ze al een voorselectie, omdat ze denken dat de patiënt de keuzeopties niet aankan.

Als patiëntenorganisatie komt BVN dagelijks in aanraking met ervaringen van patiënten. Zij onderstrepen de meerwaarde en noodzaak van Samen Beslissen. Een grote uitdaging blijkt bijvoorbeeld te zijn om informatie over de opties niet te sturend te brengen, zodat de patiënt de ruimte voelt om zelf overwegingen te maken. Om overhaaste beslissingen te voorkomen is voldoende bedenktijd¹¹ ook belangrijk wat niet als vanzelfsprekend vanuit zorgverleners wordt geboden of door de patiënt wordt gevraagd. Wij weten dat patiënten het fijn vinden om tussen een paar dagen tot een week bedenktijd te hebben.

Veel zorgverleners, waaronder waarschijnlijk jijzelf, proberen zo veel mogelijk samen met de patiënt te beslissen. Toch blijkt uit onderzoek dat dit nog niet altijd lukt. In een onderzoek van Kantar (2020)¹² zegt slechts 37 procent van alle deelnemende patiënten dat zij beslissingen samen met hun zorgverlener nemen. En ook de Transparantiemonitor van Nivel (2020)¹³ laat een mismatch zien tussen de ervaringen van patiënten en artsen¹⁰.

Tijdbeslag wordt nog weleens genoemd als reden waarom Samen Beslissen niet altijd goed van de grond komt. Toch hoeft Samen Beslissen niet veel extra tijd¹⁴ te kosten,

'Ik dacht altijd dat ik extreem duidelijk was en heel expliciet. Dat hoorde ik ook heel veel terug, maar dat ben ik nog veel meer gaan doen. Niet alleen te expliciteren wat de behandeling betekent, daar zijn we als dokter over het algemeen wel goed in, maar ook te expliciteren het proces van de besluitvorming zelf' (Zorgverlener)

zeker niet als je gebruik maakt van alle tools en hulpmiddelen en als er na verloop van tijd een zekere routine is ontstaan. Samen Beslissen kan per saldo zelfs tijd opleveren, omdat patiënten die beter zijn voorgelicht minder terugkomen met vragen. Ook zullen ze achteraf minder spijt hebben. Voor BVN dus een reden om zorgprofessionals en patiënten te blijven motiveren, inspireren en ondersteunen bij Samen Beslissen.

Toekomstwens

Onze wens is dat Samen Beslissen een volkomen normaal proces in de spreekkamer is geworden, omdat zorgverleners en patiënten overtuigd zijn van de waarde en daarom intrinsiek gemotiveerd zijn. Samen zoeken zorgprofessionals dan naar manieren om hun medische expertise naast de wensen van de patiënt te leggen en samen de best mogelijke behandeling aan te gaan. Zorgprofessionals spreken met hun patiënten begrijpelijk taal, ze stellen de juiste vragen en leggen de mogelijke opties voor aan hun patiënt.

Patiënten hebben zich optimaal voorbereid op gesprekken, zijn zich daardoor goed bewust van wat ze zelf belangrijk vinden en voelen zich voldoende vrij om dit openlijk te bespreken. Dit leidt tot de meest passende behandeling, die zo goed mogelijk is afgestemd op zaken die deze specifieke patiënt belangrijk vindt. De zorgverlener krijgt meer erkenning van patiënten en vakgenoten. De patiënt voelt zich als mens aangesproken, want het gaat om meer dan alleen de ziekte en kan door zijn eigen betrokkenheid bij de besluitvorming tevredener zijn met de keuze die is gemaakt.

Meer weten of aan de slag?

Borstkankervereniging Nederland zet zich ervoor in dat mensen in het ziekenhuis goed worden begeleid bij het maken van keuzes over hun behandeling. We geven bijvoorbeeld inspiratiesessies Samen Beslissen aan zorgverleners, verzorgen gastlessen en organiseren (geaccrediteerde) trainingen met ervaren trainers uit het veld. Wij vinden dat Samen Beslissen geïntegreerd moet worden in de zorg en dat

zorgverleners het een logisch onderdeel vinden van hun werk. Wil jij aan de slag met Samen Beslissen of wil je meer informatie?

Neem contact op met BVN, via:

e-mail : info@borstkanker.nl

telefoon : +31 30 291 72 22

- 1 Ook mannen kunnen borstkanker krijgen. Waar 'zij' of 'haar' staat hoeft het niet per definitie te gaan over een vrouw. Bron: Borstkankervereniging Nederland <https://www.borstkanker.nl/medische-informatie/speciaal-voor/mannen-met-borstkanker>
- 2 Rotenstein LS, Huckman RS, Wagle NW. Making patients and doctors happier— the potential of patient-reported outcomes. N Engl J Med. 2017;377(14):1309-1312. doi:10.1056/NEJMp1707537. PubMedGoogle Scholar Crossref
- 3 Stiggelbout AM, Pieterse AH, De Haes JC. Shared decision making: Concepts, evidence, and practice. Patient Educ Couns. 2015;98:1172-9. doi:10.1016/j.pec.2015.06.022. Medline
- 4 Hughes TM, Merath K, Chen Q, et al. Association of shared decision-making on patient-reported health outcomes and healthcare utilization. Am J Surg. 2018;216(1):7-12.
- 5 Oshima Lee E, Emanuel EJ. Shared decision making to improve care and reduce costs. N Engl J Med. 2013;368:6-8. doi:10.1056/NEJMp1209500. Medline
- 6 Keuzehulpen informeren de patiënt in een paar stappen over de soort kanker, verschillende behandel mogelijkheden en de voor- en nadelen per behandeling en vragen naar wensen en behoeften van patiënten. BVN heeft een eigen keuzehulp die mensen helpt bij het kiezen van een ziekenhuis (Monitor Borstkankerzorg) en draagt vanuit patiëntenperspectief bij aan de ontwikkeling van keuzehulpen van derden. Al deze keuzehulpen staan per fase in ons Overzicht online ondersteuning.
- 7 JMIR Publications, Advancing Digital Health & Open Science: Effectiveness of Individual Feedback and Coaching on Shared Decision-making Consultations in Oncology Care: Protocol for a Randomized
- 8 Samen Beslissen. Bron: Patiëntenfederatie <https://www.patiëntenfederatie.nl/dit-doen-wij/samen-beslissen>
- 9 Samen beslissen. Bron: Federatie Medisch Specialisten <https://demedischspecialist.nl/themas/thema/samen-beslissen-0>
- 10 Zo komt samen beslissen nog beter van de grond. Bron: Qruux <https://www.qruux.com/zo-komt-samen-beslissen-nog-beter-van-de-grond/>
- 11 Hoeveel tijd wil(de) jij bij het maken van behandelkeuzes? Bron: B-force <https://bforce.nl/hoeveel-tijd-wilde-jij-bij-het-maken-van-behandelkeuzes>
- 12 Samen beslissen. Doelgroepenonderzoek onder zorgverleners en zorggebruikers. Bron: Rijksverheid <https://www.rijksverheid.nl/documenten/rapporten/2020/05/11/samen-beslissen>
- 13 De Transparantiemonitor 2020/2021. Bron: Nivel <https://www.nivel.nl/nl/publicatie/de-transparantiemonitor-20202021-verschillende-invullingen-van-transparantie-maar-ook>
- 14 Pieterse AH, Stiggelbout AM, Montori VM. Shared Decision Making and the Importance of Time. JAMA. 2019;322(1):25-26. doi:10.1001/jama.2019.3785
- 15 Dirk T. Ubbink, Paul A.F. Geerts, Taco Gosens en Paul L.P. Brand. Meer 'samen beslissen' nodig door aangescherpte Wgbo. TIJDSCHR GENEESK. 2021;165:D5775

Copyright 2022 Borstkankervereniging Nederland (BVN). Het gebruik van dit document is alleen met toestemming van BVN toegestaan. BVN kan haar werk doen dankzij financiële steun van derden, haar leden en vele donaties. Draag je ons een warm hart toe? En wil je ons steunen? Graag! We zijn met alle vormen van hulp enorm blij!

Doneren

Borstkankervereniging
Nederland

Deze informatie is tot stand gekomen in
samenwerking met MSD

'Wij redden en verbeteren levens over de hele
wereld dankzij baanbrekende wetenschap'

